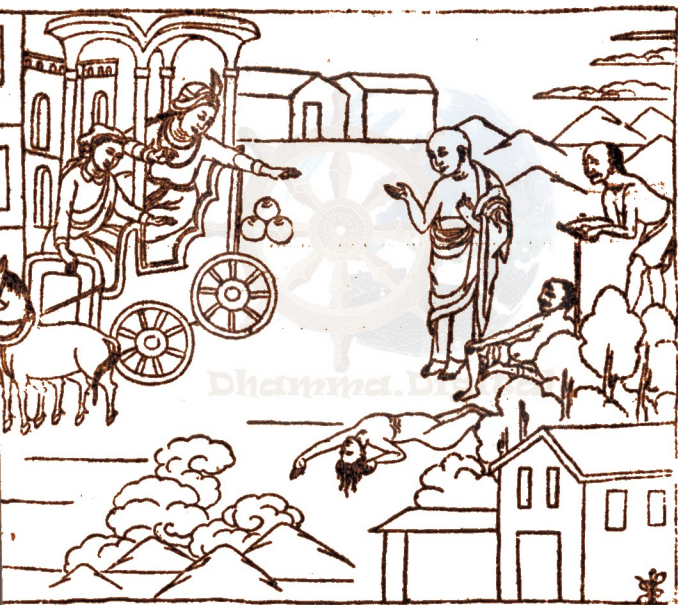

भगवान् हास्रा गौतम बुद्ध

अनुवादक—

लोकेश चन्द्र प्रधान

प्रे मो प हा र

बुद्धं शरणं गच्छामि
धम्मं शरणं गच्छामि
संघं शरणं गच्छामि

सेवामा—

Dhamma.Digital

मिती

भगवान् हाम्रा गौतम बुद्ध

लेखक

प्रोफेसर मनोरञ्जन प्रसाद

अनुवादक

श्री लोकेशचन्द्र प्रधान

Dhamma.Digital

आदर्श ग्रन्थालय
कालिम्पोङ

प्रथम
संस्करण

बुद्ध जयन्ती
२५०२

मूल्य
२५ नयाँ पैसा

प्रकाशक—

**श्री हरि प्रसाद प्रधान
आवर्ण प्रभासय
कालिम्पोङ ।**

[सर्वाधिकार संरक्षित]

Dhamma.Digital

मुद्रक—

**श्री शिव मणि प्रधान
मणि प्रिण्टिङ प्रेस
कालिम्पोङ ।**

समर्पण

प्रतिबिम्ब !

घाम छाया हुँदै जबसम्म यो धरती बाँचिरहन्छ
मानिसको हृदयमा स्नेह, श्रद्धा र स्मृतिको दीप
जलिरहन्छ

जन्म, मरण ईश्वरीय वरदान हो, होइन अभिशाप ।

जीवन विचित्र छ,—छ क्षणिक अश्रुकण्ठ
तँपनि आज म बढिरहेछु शुष्क मुस्कान लिएर
स्वागत गरिरहेछु;

जबसम्म मेरो अस्तित्व,

मेरो जीवन-दीप जलिरहला

म तिम्नो प्रेरणा, शुभकामना नभुलुंला !

आज त्यही उज्ज्वल भविष्य हेर्न

त्यो नयाँ संसारको सृष्टि गर्न

समर्पित छ यो स्मृति-फूल ।

—लोकेश

प्रस्तावना

नेपाली साहित्यमा अनुवाद साहित्यको पनि स्थान छ, कारण आजसम्म पनि नेपाली-जीवन-क्षेत्रको परिधि सांगुरो भएकोले साहित्यले विकसित रूप लिन सकेको छैन । अन्यान्य भाषा साहित्य सरह नेपाली साहित्यको उत्तरोत्तर वृद्धि गराउन अनुवाद साहित्यको नितान्त आवश्यक छ ।

श्री लोकेशचन्द्र प्रधानज्यूले “भगवान् हाम्रा गौतम बुद्ध” हिन्दी भाषाबाट पद्यरूपमा आफ्नो भाषामा अनुवाद प्रकाश गर्नु भएकोमा उहाँको यो सराहनीय प्रयास छ । भगवान् बुद्धको उपदेश नेपाली भाषामा अनुवाद गरी नेपाली-जाति-जीवनको आध्यात्मिक विकास गराउन साथै साहित्यको पनि सेवा गर्ने विचार उहाँले लिनुभएको देखिन्छ ।

कुनै पनि साहित्यमा जीवनको हर क्षेत्र-विषय सम्बन्धी पुस्तकहरू पर्याप्त मात्रामा हुन आवश्यक छ । उहाँले यस विषयपट्टि विशेष ध्यान राखी सो खाँचो पूर्ति गराउने उद्देश्य राख्नु भएकोमा उहाँको प्रयास सफल हुनेछ, तथा यस्तै अन्यान्य विषयहरूले उहाँले नेपाली साहित्य भण्डारमा अन्य रत्न थपी अझ धनी बनाउनु हुनेछ भन्ने पूर्णाशा राख्दछ ।

राम नवमी
२०१४ साल,
कालिम्पोङ ।

—लक्ष्मी प्रसाद क्षत्रिय

दुइ शब्द

सचाइको बाटोनै आजादीको बाटो हो
 औ अविचारको बाटो मरणको बाटो हो ।
 जो उद्योगी छ उ कहिल्यै मर्दैन तर जो
 अविचारी छ उ ज्यूँदै मरे जत्तिकै छ ।

—भगवान् बुद्ध

मानव विकाशका साधनमध्ये पुस्तकको पठन-पाठन सर्वोत्तम
 देन हो । जीवन एक कला हो । जीवन अनिश्चित छ, तैपनि
 मरण निश्चित छ । यस्तै अनिश्चितताबाटनै मानव मस्तिष्कमा
 विभिन्न प्रकारका कल्पना तथा विचारको तर्क-वितर्क भइरहन्छ ।
 परिणामस्वरूप त्यही तर्क-वितर्कबाट कोमल भावनाको प्रादुर्भाव
 हुन्छ । आजको युगमा त्यही भावनालाई पुस्तकको थुंगोको
 रूपमा साकार पारिरहेका छन्, त्यो हो दर्शन, विज्ञान तथा
 कलाका पुस्तकहरू । यस बारेमा इमर्शन भन्नुहुन्छ—“मलाई सुन्दर
 पुस्तकहरू पढ्दा आफ्नो आयु अझ हजार वर्षको होस् जस्तो
 लाग्दछ ।” यो अक्षरशः सत्य हो । समय गतिशील छ तापनि
 संसार स्थिर रहन्छ । समयानुकूल हामीले चल्नुपर्छ । सानो
 भन्दा सानो वस्तुको ख्याल राख्नुपर्छ किनकि ‘नपत्याउँदो
 खोलोले बगाउँछ’ । कुनै वस्तु अथवा पुस्तक-पुस्तिकालाई सानो
 भनी अवहेलना गर्नुहुँदैन । बरु त्यसको सार, महत्त्व के हो
 बुझिदिए तथा सुविचार अनुकरण गरिदिए माता भारतीले अवश्य
 वरदान दिनेछन् । अन्धकारमय हाँस्रो समाजमा नव-स्फूर्ति तथा
 नव-विकाशको प्रकाश शनैः शनैः आउलान् ! भरखर सूर्यको
 अनुहार देख्न पाएका मुनालाई बढ्दैन नदिई बेसिंहार गरे त्यो
 अवश्य मर्दछ । अंग्रेजीमा भनिएको छ— *There is no religion
 higher than truth* अर्थात् सत्यभन्दा ठूलो कुनै धर्म छैन ।
 पराई हृदयमा चोट पुर्याउनु जस्तो ठूलो आत्मघात अरु नहोला !

यो पुस्तिका प्रोफेसर मनोरञ्जन प्रसाद विरचित “भगवान् हामारे गौतम बुद्ध”-को भावानुवाद हो । मलाई यो पुस्तिका नेपालीमा अनुवाद गर्ने अनुमति महाबोधि सभाबाट प्राप्त भएकोले, आज म तपाईंहरूका सेवामा येन केन प्रकारेण उक्त पुस्तिका टक्राइरहेछु । “भगवान् हाम्रा गौतम बुद्ध”-लाई यथाशीघ्र प्रकाशरूपमा ल्याउन प्रोत्साहन, परामर्श दिनुभएकोमा तथा प्रस्तावना समेत लेखिदिनुभएकोमा ‘गोर्खा’ पत्रिकाका भूतपूर्व सम्पादक श्री लक्ष्मी प्रसाद क्षत्रिय, बी० ए०, बी० टी० को म आजन्म आभारी रहनेछु । ‘भारती’-का सुयोग्य सम्पादक श्री पारस मणि प्रधानले ‘बौद्ध-धर्म’ सम्बन्धी चार चरण लेखिदिनुभएको अनि मेरा गुजराती मित्र, कवि तथा योगी श्री नन्दकवि, योग महाविद्यालय, बम्बई तथा नेपाल भाषा र नेपाली दुवै साहित्यका प्रतिष्ठित साहित्यकार श्री हृदयचन्द्रसिंह प्रधानबाट पनि शुभकामना र सुविचार प्रदान गर्नुभएकोमा उहाँहरूप्रति कृतज्ञता प्रकट गर्ने शब्दनै पाउँदैनं । साथसाथै भिक्षु मुनी महानाम, नेपाली गुम्बा त्रिपाईले हरतरहले योगदान दिनुभएकोमा र ‘यस्तो पुस्तिकाको नितान्त आवश्यक छ’ भन्नुभएकोमा म उहाँप्रति हृदयदेखि कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

अन्ततोगत्वा, “भगवान् हाम्रा गौतम बुद्ध”-लाई आकर्षक आवरण तथा ढलकहरू दिई श्री शिवमणि प्रधानले हरतरहले निःस्वार्थ योगदान दिनुभएकोमा म उहाँप्रति कृतज्ञ रहनेछु । साथै भाइ हीराराज प्रधानले मेरो लेखोटलाई सुन्दर अक्षरमा लिपिवद्ध गरिदिएकोमा र हरिप्रसादले सहयोग दिएकोमा दुवैलाई मंले धन्यवाद दिन कर लाग्छ ।

विजया दशमी,
२०१३ साल,
कालिम्पोङ ।

—अनुवादक ।

— बौद्ध-धर्म —

बौद्ध-धर्म हो यो कलियुगमा
दुनियाँलाई कान्ति दिने ।
जरा-मरणको कष्ट हटाई
दुनियाँलाई शान्ति दिने ॥१॥

गरेर गुरुजन सबको श्रद्धा,
त्याग असत्य र निन्दाको ।
बौद्ध-धर्मका भक्तहरूले
त्याग गर्दछन् हिंसाको ॥२॥

मंत्र 'अहिंसा परमो धर्म'
श्रेष्ठ धर्म हो यस युगको ।
बौद्ध-धर्मको सार यही हो
धर्म यही हो यस युगको ॥३॥

ध्यान-मग्न भै दिलेले भन्छन्
बौद्ध-धर्मका अनुगामी—
'बुद्धं शरणं, धम्मं शरणं,
संघं शरणं गच्छामि' ॥४॥

स्वस्तिक भवन,
कालिम्पोङ
१५-४-५८

पारस मणि उपासना

Dhamma.Digital

भगवान् बुद्ध

सुख-बिलासमा रहन्थे उनी,
कपिल वस्तुका राजकुमार ।
सोच्छैनथे सपनामा पनि,
कि दुःखमय छ यो संसार ॥१॥

नित परिपूर्ण थियो उनको महलमा,
राजभोगको सब सामग्री-पान ॥
दासी दास सदा प्रस्तुत थिए,
राख्दथे सबैले उनको ध्यान ॥२॥

राजा शुद्धोधनले सबैलाई यही,
 गरेका थिए कठोर आदेश ।
 दुःखी नहोस् मनमा कुमारको,
 उसलाई कहिल्यै नहोस् क्लेश ॥३॥

एक दिन नोज राजमहलको
 बाहिर निस्के किशोर सिद्धार्थ ।
 थियो सारथी साथमा उनको,
 रथमा चढेर निस्के भ्रमणार्थ ॥४॥

पथमा भेटे एउटा मरणासन्न रोगी,
 व्याकुल भएर गथर्यो पुकार ।
 द्रवित हृदय गौतमले सोधे,
 “किन यहाँ यस्तो पुकार ?” ॥५॥

भन्यो सारथीले तब उनलाई,
 “सुन्नोस्, माननीय राजकुमार !
 व्याधिग्रस्त भइरहेछ मानिस यो,
 भएको छ रोगले अति लाचार” ॥६॥

यी सब सुनेर गौतम आफना
मनमा गर्न थाले अगम विचार ।

“अति कष्ट रहेछ यस जगतीतलमा,
साँच्चैनै दुःखमय रहेछ संसार” ॥७॥

निस्के अर्को दिन जब गौतम,
बाहिर राजमहलको विचारन स्थिति ।
देखे वृद्ध पुरुषलाई पथमा,
लङ्गडो थियो उ तैपनि थियो मानवाकृति ॥८॥

हिंडूदथ्यो लाठीलाई सहारा बनाई,
कामिरहेथ्यो उसको सकल शरीर ।
उसको दशा त्यस्तो देखेर गौतम,
मनमा अतिशय भए अधीर ॥९॥

भन्यो सारथीले फेरि उनलाई,
“यही नै हो जगतको व्यवहार ।
जीवन-यात्रामा हिंडूदा हिंडूदा शरीर यो,
अन्त वृद्धावस्थामा हुन्छ बेकार ॥१०॥

यस्तो सुनीकन पुनः गौतम आफ्ना
मनमा गर्न लागे अनेकानेक विचार ।

“अति कष्ट रहेछ, यस जगतीतलमा,
साँच्चै दुःखमय रहेछ संसार” ॥११॥

एक अशुभ दिन अपर्झट देखे गौतमले,
सामुन्ने लडिरहेको थियो लाश ।

सुँक्क सुँक्क गरी रोइरहेका थिए,
उनका कुटुम्ब गरेर आश ॥१२॥

राजपुत्रले प्रश्न गरे फेरि,
“भन सारथी, यसको हाल ।

किन यो यसरी लडिरहेको यहाँ,
किन सबै रुन्छन् भएर बेहाल ?” ॥१३॥

भने सारथीले प्रत्युत्तरमा,
“यही नै हो यस संसारको चाल ।

जो जन्मन्छ, उ अवश्य मर्छ,
आखिर सबैको आउँछ यस्तै काल” ॥१४॥

यी सब देखी गौतम मनमा
 विचारन थाले अनौठो जगत्को व्यापार ।
 सुखपूर्वक कोही जीवन व्यतीत गर्न पाउँदैन,
 यस्तै रहेछ यस जगमा दुःखको सार ॥१५॥

जरा - मरण र व्याधिहरूबाट,
 नित नरले दुःख पाउँदछ हाय !
 बन्धन यसदेखि कसरी पाइन्छ मुक्ति,
 कुन रीत कुन तरिका कसरी गर्नु उपाय ॥१६॥

यस्तै विचारमा लीन भए,
 कपिलवस्तुका राजकुमार ।
 के गर्नाले निर्वाण प्राप्ति हुन्छ,
 यस्तै एकाग्र मनले गर्न थाले विचार ॥१७॥

तत्पश्चात् उदायो उनका मन-मन्दिरमा,
 जगतीतलको सुख-दुःखको वैराग ।
 निस्के सत्यको तत्व खोज्न,
 आफ्नो राजमहलको गरी त्याग ॥१८॥

छोड़ी आपनी जीवन सङ्गिनी प्यारी,
छोड़े उनको सुत सुकुमार ।
अर्द्ध-रात्रिको समय भवनबाट,
बाहिर निस्के उ राजकुमार ॥१६॥

टुटे जगका सब बन्धन,
छुटे जगका सब भोग
घोर विपिनमा गएर उनी,
गर्न थाले कठिन जप-योग ॥२०॥

पुगे जब उनी धाममा,
उदयोदय भो ज्ञान हृदयमा शुद्ध ।
राजकिशोर सिद्धार्थ भए तब,
विदित जगत्मा गौतम बुद्ध ॥२१॥

हिँडे त्यहाँदेखि सारनाथ तिर,
बौद्ध-धर्मको गरे प्रचार ।
भए कतिपय उनका अनुगामी,
जगह-जगहमा बनिए विहार ॥२२॥

भ्रमण गर्दै देश देशमा,
 दिए सबैलाई यही उपदेश ।
 सदैव सत्यको सेवा गर्नु,
 नदिनु कसैलाई पनि क्लेश ॥२३॥

आए फर्केर आफ्नो जन्मभूमिमा,
 रा ज कि शो र सं न्या सी वेष ।
 अब उनमा पहिलेको ठाट-बाट,
 रत्ति रहेको थिएन भो सबै शेष ॥२४॥

माता-पिता स्त्री-सुत सबले,
 उनीबाट लिए धर्मको मंत्र ।
 सुन सुन्दर उपदेश बुद्धको,
 ग्रहण गर्ने सबै भए स्वतंत्र ॥२५॥

यस्तै प्रकारले देश देशमा,
 बौद्ध-धर्मको भयो प्रचार ।
 सुनी-सुनीकन उपदेश मनोहर,
 सुखी भए सारा संसार ॥२६॥

यस्तै प्रकारले यस दुनियाँको,
 दुःखीजनको गर्दै कल्याण ।
 कुशी नगरमा बुद्ध देवले,
 प्राप्त गरे नीज परिनिर्माण ॥२७॥
 आजसम्म उनका विमल धर्मको,
 देश देशमा छ सुप्रचार ।
 अझ पनि श्रद्धाले अति उनको,
 शिर निहुराउँदछ सारा संसार ॥२८॥
 आज पनि उनको कीर्तिध्वजा,
 सारा जगमा फरफराइरहेछ ।
 अझ पनि ठूलो प्रेमले दुनियाँ,
 उनको गुणगान गाइरहेछ ॥२९॥
 उनको निर्मल नाम आज पनि,
 गर्दछ मानसको शुद्ध ।
 मुक्तकण्ठ हामी गाउँछौं प्रशंसा,
 भगवान् हाम्रा गौतम बुद्ध ॥३०॥

वरदान

(कविता संकलन)

[लेखक—श्री लोकेशचन्द्र प्रधान]

तरुण हृदयको सुमधुर भावनाको संग्रह,
तथा मानव जीवनमा घटेका यथार्थ चित्रणको
एक झलक पाउनुहुनेछ वरदानमा । आजै एक
प्रति किन्नोस् ।

मोल २५ नयाँ पैसा मात्र ।

आकर्षक आवरण पठनीय पुस्तिका

— पाइने ठेगाना —

दिलखुसा

थियेटर रोड

दार्जीलिङ

श्रेष्ठ एण्ड कम्पनी

चौखम्बा

वाराणसी

अथवा कुनै नेपाली पुस्तक-पसलमा ।

